

Profesor Petr Staněk s novými informacemi: ZÁPADNÍ MODEL ZALOŽENÝ NA KONZUMU A ZADLUŽOVÁNÍ KONČÍ, DNES STOJÍME NA PRAHU NUTNÉ CIVILIZAČNÍ ZMĚNY (Rozhovor)

- CZ24 News | 29. července 2022

Nikdy od listopadu 1989 nebyly u nás vyhlídky do budoucnosti tak pochmurné, jako nyní. Pocovidová deprese, strach mnoha lidí, že se politikům zalíbilo udržovat společnost v koronavirových obavách a také v poslušnosti, neustále rostoucí drahota, válka za humny, zvyšující se ataky, a další a další vyhlídky. Nebo strašení ať už suchem, klimatickými změnami, hladem, občanskými nepokoji nebo rovnou válkou. Ano, je snadné propadnout obavám, skepsi, či rovnou depresi. Nebo si naopak říci, že se od nepaměti střídají časy dobré a horší a že to, jak bude, záleží především na nás – čím více to uvidíme černě, tím hůře nám skutečně bude. Případně se můžeme uklidnit jedním prastarým asyrským dochovaným citátem: „Všude je plno úplatkářů a korupce, děti nedbají příkazů svých rodičů, kdekdo se pokouší psát knihy. Je nepochybné, že se blíží konec světa.“ Člověka povzbudí, když zjistí, jak často se temné vize opakují – a nenaplnují. O vizích nejbližší i vzdálenější budoucnosti, a tom, v jaké době žijeme, proč se to vše kolem nás děje, i o tom, jak z toho ven, si budeme povídat s mým vzácným hostem, ekonomem a prognostikem, který působil jako poradce několika premiérů, předsedou Vědecké rady Ekonomického ústavu slovenské Akademie věd, poradcem Světové banky, svého času i Mezinárodního měnového fondu, panem profesorem Peterem Staňkem.

Martina: Pane profesore, právě u nás, v Rádiu Universum, jste před dvěma lety v říjnu 2020 prohlásil, že stojíme na prahu zásadní civilizační změny, možná největší za posledních dva tisíce let. Tehdy to mnoho lidí nebralo vážně, ale dnes už přece jen poněkud přitahuje. Řekněte mi, kde se právě teď vynacházíme? Překročili jsme práh, a začínáme zažívat největší zásadní civilizační změnu za posledních dva tisíce let?

Peter Staněk: Myslím, že můžeme říct: Ano, jsme v tom, co nazval finský prognostik profesor Capra bodem zlomu. Jsme právě v tomto bodu zlomu. Ostatně paradoxně máte nejlepší signál v tom, jak otevřeně mluvili různí představitelé na Davoském fóru. Mluví o vytvoření společné vlády, o nadřazenosti WHO nad národními vládami a podobně, jako kdyby se naplňovaly všechny vize zásadního transformačního procesu. Druhá skutečnost: To, čeho jsme svědky na Ukrajině, není pouze válka Ruska a Ukrajiny, je to ve skutečnosti souboj civilizačních modelů, které jsou založeny na anglosaské kultuře, to znamená drancování, ovládání, spotřeba, kořistnictví, a tak dále. A pak je tady druhý model: Model ruský, který je spíš orientován na duchovní stránku a odpovědnost. A je tady také čínský model, který je orientován na kolektivní odpovědnost – a že je dlužno se přizpůsobit celku. A toto všechno vidím i ve vazbě na arabský model založený na šarii, a na jihoamerický model, kdy se znovu objevují návraty ke starým původním civilizacím, které byly kdysi v jižní Americe vysoce rozvinuté a které byly v podstatě potlačeny conquistou.

Ostatně víte, kde vznikl první penzijní systém státním způsobem? Byla to incká říše, která zabezpečovala, že kdybyste absolvoval sedm let povinných obecných prací mita, tak jste měl nárok na doživotní oblečení, potravu a bydlení. A to prosím pěkně byla incká říše v 15. století. Čili z tohoto hlediska jsme v zajímavé situaci. Všichni tuší, že tento způsob neomezené spotřeby, hloupnutí

a podobně už nemůže pokračovat. Všichni tuší, že dojde ke změně. Ale tuto změnu si každý představuje jiným způsobem. A končím tím, že všichni doufají ve změnu, ale tuto změnu má udělat někdo jiný, ne oni. A tahle filozofie – změnu udělá jiný, já se pouze připojím, je jeden z hlavních problémů současného světa.

Martina: Jako první věc jste uvedl, jak mluví politici v Davosu. Proč myslíte, že došlo k tak zásadní změně rétoriky a že si, řekněme, možná ani neberou servítky?

Peter Staněk: První věc, která tady je: Ukazuje se neudržitelnost dnešní společnosti. Tato neudržitelnost je nejenom v tom, jakým obrovským způsobem jsou zadlužené všechny společnosti, obyvatelstvo, podnikatelský sektor, banky, státy a tak dále. Již nelze dále zvyšovat dluhy. Druhý problém, který tady máte, je otázka příjmové polarizace společnosti. Je přece nemyslitelné, aby 5 nebo 7 procent populace vlastnilo 90 procent bohatství společnosti, a zároveň abyste udržovali spotřební charakter společnosti, protože ti ostatní, kteří nemají bohatství, nemají za co kupovat, a tak kupují na dluh, a tím se stávají ekonomickými otroky. Ale všichni decentně mlčí o třetím fenoménu, a tím je změna přírodního prostředí, terraformace přírodního prostředí, která probíhá za A podstatně rychleji, než si kdokoli z klimatických panelů myslel, a za B podstatně systematictěji. A zatřetí, i když to neradi klimatologové hlavně z Greenpeace slyší: Problémem není oxid uhličitý, problémem je obrovský komplex změn parametrů přírodního prostředí, které vyúsťují do toho, co definoval jeden mezinárodní projekt a studie, že v příštích deseti letech se 20 až 25 procent povrchu planety stane nevhodnými pro život, a vznikne 10 až 12 procent nových území pro život. A jediný problém je v tom, že na území, které nebude vhodné pro život, žije 1,8 miliardy lidí.

Martina: Kde to přesně bude?

Peter Staněk: Například Severní Afrika, Blízký a Střední východ, jižní část indického subkontinentu, většina Bangladéše, velká část Indonésie, Austrálie, a některá pásma, které se týkají amerického Středozápadu, nebo i jižní části kanadských plání.

Velká část Španělska, Portugalska, Itálie se změní na neobyvatelnou step a savanu. V ČR bude suchem nejvíce ohrožen Moravský úval a Středočeská kotlina.

Martina: Kdo tuto studii vypracoval?

Peter Staněk: Mezinárodní tým odborníků, a byla publikována v půlce roku 2021. Byli tam Kanadčané, Francouzi, Angličané, Američané, Němci. A těchto studií máme více. Například existuje studie, kterou si objednala Evropská unie a která se zabývá vysycháním evropského teritoria, je stará čtyři roky a přesně identifikuje, které oblasti se změní na savanu nebo na step. A nebude to pouze jižní část Itálie, Řecko, nebo Turecko, ale bude to i velká část území Španělska, Portugalska a tak dále. A znamená to, že například v České republice bude suchem nejvíce ohrožen Moravský úval a Středočeská kotlina, protože zásoby hlubinných vod v Želivce vydrží pro Prahu maximálně 20 let.

Martina: Pane profesore, mám s vámi vždycky problém, že mě to takhle všechno přdestřete, a já ani nevím, čím dřív začít. Ale to, co říkáte o změně klimatu, by napovídalo teorii, kterou naši posluchači znají, protože když jsme se několikrát bavili o zániku, nebo kolapsu civilizací s profesorem Bártou, tak pomyslnou, v uvozovkách, třešničkou na dortu zániku byla klimatická změna. Když už byla společnost nahlodaná, naklepaná, oslabená, rozhádaná, nebo nějakým jiným způsobem ohrožená, tak pak to vždycky převálcovalo klima. Ale já bych se ještě vrátila k úplně první otázce, kterou jsem vám položila, tedy, že jste říkal, že stojíme na prahu zásadní civilizační změny. Řekněte mi, v čem bude tato změna spočívat? Řekli jsme si, co k ní vede, ale jak bude vypadat?

Peter Staněk: První klíčová otázka, kterou si dnes musíme položit: „Je tato společnost založena na odpovědnosti za své činy?“ Jestliže ne, tak děláme všechno bez odpovědnosti. Dokonce i zelené úděly, které schválila Evropská unie, jsou dělány bez odpovědnosti, protože těch 168 biliónů, které to bude stát do roku 2030, musí někdo zaplatit. Nemůžete pouze vyhlásit plán, a nebavit se o tom, kdo to zaplatí, nebo kdo to udělá, a jakým způsobem.

Přicházející zdražování nezvládne 30 procent českých domácností, které se dostanou do exekucí. Nechají se spokojeně vehnat i s dětmi bydlet pod most?

Martina: Zjevně můžeme.

Peter Staněk: Můžeme, protože Evropský parlament si nechal udělat dvě případové studie, které jsou za celou Evropskou unii, které vůbec nereflektují země Evropské unie, a v podstatě nevypovídají o ničem. Ale těch 168 biliónů musíte spojit s tím, jak vzrostla zadluženost kvůli finanční krizi 2008-13, kvůli covidu, a jak došlo k enormnímu nárůstu zadluženosti populace, obyvatelstva. Jestliže dnes máte ve Španělsku zadluženost u obyvatelstva na úrovni 136 procent HDP, v Německu 86 procent, v Itálii na úrovni 120 procent HDP, a teď prohlásíte, že bude cenový růst, bude inflace, růst úroky, růst všechno ostatního, co myslíte, kolik lidí to vydrží? A zacituji vám zprávu České národní banky z tohoto roku: Podle jejich analýz 30 procent českých domácností nezvládne následující zdražování, a budou se dostávat do exekučního pásma. Opravdu máte pocit, že těch 30 procent se nechá spokojeně vehnat pod most? Aby ti lidé bydleli i s dětmi pod mostem?

Martina: Jak na to odpovídáte vy?

Peter Staněk: Já na to odpovídám: Musíte změnit priority společnosti. A teď vám předestřu několik možných alternativ. Alternativa Německa – německá koncepce pro příštích dvacet let: Kvalitní zemědělství, kvalitní potraviny, kvalitní zdravotnictví, kvalitní vzdělávání, ekologická energetika. Můžete namítat. Ale strategie Japonska – základní preambule: Společnost je tu proto, aby pro každého člena společnosti vytvořila podmínky pro plnohodnotný život. Někomu to něco připomíná. Společnost tvořená stanfordským týmem na Stanfordské univerzitě ve spolupraci s MIT: Základem společnosti nemá být konkurence, boj, spotřeba, ale musíme se vrátit k bezpečnostním protokolům rostlinné říše, která tady je o miliardu let déle a která má tyto klíčové zásady: spolupráce, komunikace, empatie. Opět můžete něco namítat vůči této koncepci společnosti. A tento tým na tom velmi intenzivně pracuje, dokonce za podpory mnohých vládních představitelů.

Čili, máme tady jisté náznaky nových priorit společnosti, a vy si musíte zároveň položit ještě jednu základní otázku, kterou můžeme položit kterémukoliv vašemu posluchači: Proč tady je, a co je smyslem jeho života? Hromadění spotřebních předmětů, které nepotřebuje, na které si bere další úvěry? Cestování po světě, kdy jde z jednoho resortu do druhého, a vůbec nezná život v zemi, kam přišel? Neustálé předvádění se díky sociálním sítím? Vyprodukování 1,5 tuny exkrementů na průměrnou délku života? Porodit dvě děti? Nehovořím o výchově dětí, protože tu nahrazují počítače a mobily. Nebo by základem společnosti mělo být poznání? Z poznání vyplývá odpovědnost, z odpovědnosti vyplývá hledání rovnováhy s přírodním prostředím. A z nové rovnováhy s přírodním prostředím najednou máte nový obraz společnosti, kde mezigenerační posun poznání je logickým systémem, který rozvíjí společnost, a ne tezi, že všichni budeme mít botoxové injekce, budeme i v osmdesátce vypadat jako živé mrtvoly, všichni budeme mladí, když nezemřeme. Důchod nebudete potřebovat, protože jste pořád mladý, a v konečném důsledku úplně bezpečně zblbnete cíleným způsobem díky digitálnímu světu.

Evropa se nezabývá hledáním nové cesty, ale tím, jak Ukrajinu podpořit

zbraněmi, a že v Německu již nebudete moct děti v mateřské školce oslovovat chlapeček a děvčátko

Martina: Pane profesore, když jsem se zeptala, v čem bude spočívat ona zásadní civilizační změna, tak jste mi teď přestřel tři cesty. Kde je česká? Kde je evropská? Znamená to, že civilizační změna nebude všude stejná? Nebude globální?

Peter Staněk: Problém je v tom, že Evropa se těmito zkušenostmi nezabývá. Nezabývá se hledáním nové cesty, ale zabývá se tím, jak podpořit Ukrajinu zbraněmi a podobně. Zabývá se genderovými principy, tím, že v Německu již nebudete moct děti v mateřské školce oslovovat chlapeček a děvčátko, ale „ono“. To jsou teď hlavní problémy Evropského parlamentu, nejvíc stěžejní témata. A pak tady máte druhou oblast, a to jsou neustálé řeči o klimatických změnách podporované klimatickou lobby. Dokonce kdybych citoval profesora Lomborga, to můžeme nazvat ekologický fašismus, protože problémem nejsou emise CO₂, ale problémem je komplex přírodních procesů ve vesmíru, v planetě, v jejím jádru i na povrchu, distribuce energie, které pravidelně na planetě mění klima.

Když se bavíte o CO₂, tak drobná poznámka: Před 413 tisíci lety byla na planetě teplota o 6 stupňů vyšší než teď – a hladina CO₂ byla poloviční. A teď nejnovější objev publikovaný před dvěma měsíci: Taje nám grónský ledovec, taje nám západní část Antarktidy, geofyzikové najednou zjišťují, že se to děje proto, že pod povrchem jsou gigantické magmatické pochody, které tyto ledovce roztápí. A připomínám známé studie, že když se roztopí grónské ledovce, tak hladina oceánu stoupne o 6,5 metru, a kdyby se roztopila půlka ledovců Antarktidy, tak hladina stoupne o dalších 35 metrů. A teď si vezměte mapu světa a zvyšte hladinu oceánu o 40 metrů.

Martina: Nechtěla bych bydlet v Holandsku.

Peter Staněk: No právě. Takže pak se stane zajímavá věc: Česká kotlina a severní část karpatského oblouku bude klimatickými změnami nejméně dotknuta. Ovšem náš problém bude, že milióny Dánů, Holanďanů, Francouzů i Italů se budou cpát na toto území, kde je možno přežít. A teď máte další zajímavou studii, publikovanou minulý rok, že v Evropě zmizelo 75 % hmyzu, ale hmyz vytváří diverzitu přírodního prostředí. A když se ptáte na hloupost, tak bylo skvělé nahradit klasické žárovky LEDkami, jenomže LEDky produkují o 300 procent větší světelný smog a hubí většinu hmyzu. Takže co jste dosáhli? Dosáhli jste jedno, že výrobci osvětlovací techniky vydělali 60 miliard eur. Je to hloupost, nebo nekonceptnost? Nebo nechápání všech souvislostí? Nevím.

Fašizace dnešní společnosti v EU je založena na jediném správném názoru

Martina: Pane profesore, hloupneme plošně všichni? Nebo je někdo pořád ještě dost velký chytrák na to, abychom si toho nevšimli?

Peter Staněk: Takhle, hloupne velká část populace, bohužel. Teď řeknu provokativní tezi: Kvůli internetu a digitalizaci hloupne především mládež, která má představu, že všechna problémová řešení nalezne na internetu. Vždyť si to „vygooglím“, že ano. Druhá věc: Bohužel existuje mnoho lidí, kteří nikdy nechápali architekturu souvislostí, pro které byl život jednoduchý, prostý v jejich myšlívce, podle kterých je svět nádherný. Ale kdyby vylezli ze své myšlívky díry, byl by složitý. Nikdy to neudělali. A tyto masy se klidně teď nechají vakcinovat, klidně prohlásí, že Ukrajina bojuje za naši svobodu a že klimatické změny vyřešíme zmenšením emisí CO₂. A nikdy nebudou přemýšlet. Přemýšlení, podle fyziologů, jak známo bolí, protože se při přemýšlení spaluje cukr, a když ho nemáte, tak vás bolí hlava. Čili logický důsledek – přemýšlení bolí. A proč byste si udělala bolest, když nemusíte myslet, a jen převezmete jediný správný názor?

A všimněte si, fašizace dnešní společnosti v Evropské unii je založena na jediném správném názoru. Jediném. Kdo tento názor určí? To nevíme. Ale znáte jistě Neuralink, výzkum Elona Muska, který má v preambuli tuto větu: „Musíme lidi naučit myslet správné myšlenky, a k tomu bude sloužit digitální svět.“ Ale kdo určí, že jsou to správné myšlenky? Je správná vaše myšlenka, nebo moje myšlenka? Nebo platí známý „demokratický“ princip: „Můžete mít jakýkoliv názor, když je můj.“ Je to demokratické? Můžete si vybrat.

Martina: Koho tipujete na to, že bude rozhodovat, nebo už rozhoduje o tom, která myšlenka je ta správná?

Peter Staněk: Teď to bude, řekněme, velice nebezpečná idea, někdo by okamžitě začal říkat „konspirační teze“. Vezměte si strukturu dnešní společnosti z hlediska rozhodování. Nejdřív je to první rovina, která představuje svět kolem vás, vaše kolegy, vás, vaši rodinu, příbuzné a známé. Pak máte druhou hierarchickou skupinu – speciální služby: FSB, NSA, CIA, KGB, Mosad, a tak dále, které mají neomezené finanční zdroje, a nikomu nepodléhají, protože i podléhání kongresovým výborům pro kontrolu tajných služeb je pouze ex post. Pak máte další vrstvu. Kdo se první globalizoval? Mezinárodní zločin, ti se dohodli v devadesátém třetím, a rozdělili si sféry podnikání v plynu a tak dále. Takže ruská mafie je specialista na vraždy na objednávku, čínská mafie jsou ilegální migranti, cosa nostra vozí alkohol a cigarety, ndrancheta jsou investice ve veřejném sektoru, a tak dále. Jedině jakuza zůstala vázána na japonském území. To je roční obrát 12 až 13 biliónů dolarů, a neplatí daně ani sociální pojištění. Umíte si představit, že máte v rukou 12 biliónů dolarů v hotovosti? Za to si můžete koupit politiky, policii, média, akcie ctihodných firem, a tak dále. Zkuste se zeptat lidí a politiků, kteří mluví a básní o tom, jak musíme zachovat udržitelný způsob vývoje společnosti. A já se ptám: Co chcete udržet? Tu bezmeznou spotřebu? Tu nelogiku? Skutečnost, že nemáte potraviny, ale klidně v Evropské unii ročně zničíte 118 miliónů tun potravin, a nedáte je na hladomor v Somálsku? A teď se vás zeptám: Kolik výrobních prostředků potřebujete? Kolik výrobků, které uděláte, se ve skutečnosti prodá?

Takže v jakém světě žijeme? Ve světě, který znáte a víte, jaká je pravda? Nebo ve světě, který vám předestřou média mainstreamového proudu, politici, kteří tvoří situaci, ve které budou říkat: „Covid nám způsobil, že nemáme peníze, takže zvýšíme ekologické daně, místní daně, daně z majetku a všechno ostatní, a musíte to zaplatit.“ Ale decentně pomlčí o tom, že od roku 2016 je směrnice OECD proti transfer pricing. Od roku 2018 je komunitární směrnice zavazující členské země EU v boji proti transfer pricing, proti spekulativním finančním převodům. A máte eurostát, který prohlásí, že toto stojí Evropskou unii ročně 4 bilióny euro. Opakuji. 4 bilióny. Pak tady máte korupci, která není důležitá tím, že vám nikdo nedá obálku do vašeho portfolia, ale tím, jak prodražíte náklady veřejného sektoru. A korupce vás v Evropské unii stojí další 4 bilióny euro. Pak operace na hraně zákona: Porušili jste zákon, je to sice neetické, ale ušetřili jste peníze pro vaše akcionáře – 1,5 biliónu euro. A pak tady máte šedou a černou ekonomiku, na což je minimální odhad 4 bilióny. Připomínám, že produkt Evropské unie je 27 biliónů. Takže nemáte peníze. Nemáte nebo nechcete mít peníze. Nebo platí to, co tak krásně, jako v kapce vody, máte zkoncentrováno v tom, že na planetě je 998 daňových rájů, a 680 patří pod jurisdikci anglické vlády, která je může zrušit škrtnutím pera, ale nikdy je nezrušila. A objem kapitálových zdrojů vázaných v těchto daňových rájích stoupl za posledních pět let na 93 biliónů dolarů. Paradoxní je, že podíl Číňanů se zvýšil z 18 na 36 procent, ale jak je známo, žádný čínský podnikatel nemůže vyvést peníze bez souhlasu čínské vlády. A máte odpověď. A další otázka, na kterou byste měla znát odpověď: Kdo má v dnešním světě skutečné peníze? Je to Amerika? Německo? Itálie? Francie? Anglosaský blok?

Většina lidí nechce přemýšlet. Přečtou si úvodník, podívají se na zprávy

v televizi, a máte jediný názor.

Martina: Myslím, že nikdo z těch, koho jste zatím jmenoval.

Peter Staněk: Nebo je to jedenáct státních suverénních fondů Čínské lidové republiky, jejichž tržová kapitalizace je dnes téměř 8 biliónů dolarů, a které ovládají reálné peníze, se kterými financují expanzi soukromých firem? Například Huawei a tak dále.

Martina: Pane profesore, říkal jste, že myšlení spaluje cukr, a asi vás za chvíli budu muset poprosit o kus dortu. Když se budu věnovat jenom jednomu segmentu z toho, co jste řekl o tom, kolik peněz je v mezinárodním zločinu, a že prostředky má tisíc lidí, a tak dále, takže chytráků je zřejmě na planetě ještě dost, čímž reaguji na to, že jste říkal, že hloupneme. Řekněte mi, jakým způsobem se jim daří zametat stopu, a jakým způsobem se daří, že to zbytek populace přijímá, a podléhá této hypnóze? Nechuť vidět?

Peter Staněk: Uvedu vám jeden krásný příklad.

Martina: Ano.

Peter Staněk: Na Hradním vrchu je slovenský parlament, probíhá diskuse o dalším omezování sociální politiky. Přejde tam šest sedm tisíc demonstrantů. A pak tam do parlamentu přinesou Geissenovce (německá reality show) – těžký život milionářů – a máte tam dvacet tisíc lidí, kteří je přišli vítat. Tak mi řekněte, jak inteligentní je populace? Či pro ně stačí, aby jim předvedli milionáře, o jejichž původu majetku se nikdo nebaví, a všichni jsou vzrušeni, protože se musí vyfotit s celebritou. Psychologický moment: Proč se musíte vyfotit s celebritou? Protože odlesk velikosti celebrity padne také na mě, a všichni budou závidět, že jsem se vyfotil z celebritou? To je ta blbost, ten dementismus ve společnosti. A druhá věc, která na to přímo navazuje: Proč si tolik lidí nechá vymýt mozek médii?

Martina: Proč?

Peter Staněk: Je to jednoduché: Nemusíte přemýšlet. Přečtete si úvodník, nebo se podíváte na zprávy v televizi, a máte jediný názor. Nemusíte přemýšlet, nemusíte studovat informace a architekturu souvislostí. Nemusíte se nad ničím zamýšlet, máte hotové řešení. Proč? Protože tato společnost je založena na jednom fenoménu: Jeden problém – jedno řešení. A nemusím se na něm podílet já sám. To je klíčová preambule dnešní společnosti.

Západní model končí, protože je založen na masové spotřebě, kdy velká část populace musí mít dostatek zdrojů, aby kupovala. Ale snížení příjmů to znemožňuje.

Martina: Čistě západní? Nebo celkově, celosvětové?

Peter Staněk: Ne. Pozor. Mluvíme o euroamerickém civilizačním okruhu. Zjednoduším vám to: Anglosaský okruh, plus větší část Evropské unie.

Martina: Proto říkáte, že tento model je do budoucna neudržitelný?

Peter Staněk: Přesně tak.

Martina: A proto mluvíte o civilizačních změnách tak, že musí nastat?

Peter Staněk: Ano. Musí nastat nevyhnutelně, protože tento model již skončil, a to z jednoduché logické úvahy: Jestliže je založen na masové, mohutné spotřebě, pak masová a mohutná část populace musí mít dostatek zdrojů, aby kupovala to, co jste vyrobili. Ale jestliže příjmová polarizace tento předpoklad vymazala, pak je pouze otázka času, kdy naplníte výši úvěru tak, že si nikdo další úvěr nemůže vzít.

Jedna klasická ukázka: Evropská centrální banka po dobu covidové krize natiskla 1,7 biliónů euro a dala je komerčním bankám, které měly poskytnout zvýhodněné úvěry, aby podnikatelé přežili. Většina z těchto peněz se vrátila do Evropské centrální banky při záporných úrokových sazbách. Nikdo další úvěry nechtěl. Vysvětlíte to? Odpověď je jednoduchá: Dluhová zátěž je již tak vysoká, že jakýkoliv další úvěr vás stlačí pod vodu, kde se utopíte. Proto si nikdo z podnikatelů další úvěry nebral.

ZDROJ: Radio Universum